

Bob Vudvard

STRAH

TRAMP U BELOJ KUĆI

Prevod sa engleskog

Viktor Štrbac

Beograd

2019.

DERETA

Biblioteka
BIOGRAFIJE

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
FEAR
TRUMP IN THE WHITE HOUSE
Bob Woodward

Copyright © 2018 by Bob Woodward
Originally published by Simon & Schuster, Inc.
Copyright © ovog izdanja *Dereta*

OD ISTOG AUTORA :

The Last of the President's Men The Price of Politics
Obama's Wars

The War Within:
A Secret White House History, 2006–2008
State of Denial The Secret Man
(with a Reporter's Assessment by Carl Bernstein)

Plan of Attack (Plan napada, 2004)
Bush at War
Maestro:
Greenspan's Fed and the American Boom

Shadow:
Five Presidents and the Legacy of Watergate
The Choice The Agenda:
Inside the Clinton White House
The Commanders Veil:
The Secret Wars of the CIA, 1981–1987

Wired:
The Short Life and Fast Times of John Belushi

The Brethren
(with Scott Armstrong)

The Final Days
(with Carl Bernstein)

All the President's Man
(with Carl Bernstein)

Za Elsu

Autorova lična beleška

Od srca se zahvaljujem Evelin Dafi (Evelyn M. Duffy), sa kojom sam sarađivao u stvaranju pet knjiga o četvorici predsednika. Predsednik Tramp je bio posebno problematičan zbog jakih emocija i strasti koje pobuđuje među svojim pristalicama i kritičarima. Evelin je veoma brzo shvatila da pravi izazov predstavlja pribavljanje novih informacija, njihovo potvrđivanje i kontekstualizovanje, uporedo sa što temeljnijim izveštavanjem iz Bele kuće.

Evelin je bila svesna da prisustvujemo istoriji i da moramo za što kraće vreme da izvučemo što više, dok su sećanja sveža a dokumentacija i beleške i dalje dostupni. Dešavalo se da za dan ili dva uradimo istraživanja, intervjuišemo, prepisujemo i prerađujemo delove knjige, istovremeno izveštavajući o spoljnopolitičkim prilikama u Severnoj Koreji, Avganistanu ili sa Bliskog istoka, kao i o širokom opsegu domaćih pitanja, od trgovine, preko imigracije, do poreza.

Pobrinula se da izgradimo priču u vezi sa određenim dešavanjima sa tačnim datumima, učesnicima sa imenom i prezimenom, a na osnovu saznanja o događajima. Evelin je istrajala na izvanrednoj radnoj etici i istinskom smislu za pravednost, znatiželju i poštenje. Obezbedila je obiman istraživački materijal, kontekste, hronologije, video-snimke, sopstvene primedbe, spisak najvažnijih pitanja koja su ostala bez odgovora i dodatnih intervjuja koje je trebalo obaviti.

STRAH: TRAMP U BELOJ KUĆI

Evelin je unela svoju beskrajnu dobru volju i mudrost i, sasvim u duhu koautora, ulažući pritom podjednake napore, dala puni doprinos kao saradnik.

Prava moć je – ne želim čak ni da koristim tu reč – strah.

Predsednički kandidat Donald Dž. Tramp u intervjuu Bobu Vudvardu i Robertu Kosti, 31. marta 2016, Old post ofis paviljon, „Tramp internešenel hotel”, Vašington.

Beleška za čitaoce

Intervjui za ovu knjigu rađeni su na osnovu suštinskog novinarskog pravila o „pouzdanim neimenovanim izvorima”. To znači da sve informacije mogu da se upotrebe i da neću navesti ko ih je dostavio. Knjiga je nastala na osnovu više stotina sati intervjuja sa direktnim učesnicima i svedocima tih događaja. Gotovo svi su mi dozvolili da snimam razgovore kako bi priča mogla biti ispričana što verodostojnije. Kada sam određeni tačan citat, misao ili zaključak pripisao samim učesnicima, ta informacija je došla od osobe, kolege koji je bio neposredno upućen, ili posredstvom beleški sa sastanka, ličnih dnevnika, materijala, kao i od vladinih ili ličnih dokumenata.

Predsednik Tramp je odbio intervju za potrebe ove knjige.

Uvod

Početkom septembra 2017. godine, u osmom mesecu Trampovog mandata, Gari Kon (Gary Cohn), bivši zvaničnik banke „Goldman Saks” i predsednikov glavni ekonomski savetnik u Beloj kući, oprezno se približavao predsedničkom stolu u Ovalnoj sobi.

Kon, otresiti dvometraš pun samopouzdanja, za 27 godina staža u „Goldmanu” napravio je milijarde za svoje klijente i stotine miliona za sebe. Obezbedio je direktan pristup Trampovoj Ovalnoj sobi i predsednik je prihvatio takvu pogodbu.

Na stolu se nalazila radna verzija pisma, ispisanog na jednoj stranici, za predsednika Južne Koreje, u kojem ga obaveštava o ukidanju Sporazuma o slobodnoj trgovini SAD i Južne Koreje, poznatog pod skraćenicom KORUS.

Kon je ostao zapanjen. Tramp je mesecima pretio da će se povući iz sporazuma koji je bio temelj ekonomskih odnosa, vojne saradnje i, što je bilo najvažnije, strogo poverljivih obaveštajnih operacija i kapaciteta.

Na osnovu sporazuma koji je datirao iz 1950-ih godina, SAD su rasporedile 28.500 vojnika na jugu poluostrva, odakle su sprovodile veoma poverljivi i osetljiv Program posebnog pristupa (*Special Access Program* – SAP), a koji je podrazumevao pribavljanje sofisticiranih poverljivih informacija, kodiranih obaveštajnih podataka i drugih vojnih materijala. Severnokorejske interkontinentalne balističke rakete

(ICBM) mogle su da ponesu nuklearno naoružanje, moguće i do američkog tla. Projektilu iz Severne Koreje bi trebalo 38 minuta da dosegne Los Anđeles.

Ovaj program davao je SAD mogućnost da detektuje ispaljivanje rakete u roku od sedam sekundi. Najbliže tome što su SAD posedovale bilo je postrojenje na Aljasci, kojem treba 15 minuta – razlika u vremenu ledila je krv u žilama.

Sposobnost da se detektuje ispaljivanje rakete u roku od sedam sekundi američkoj vojsci obezbeđuje vreme potrebno da se obori severnokorejska raketa. To je verovatno najvažnija i najpoverljivija operacija koja se sprovodi pod okriljem Vlade SAD. Američko prisustvo u Južnoj Koreji bilo je, dakle, presudno za nacionalnu bezbednost.

Povlačenje iz trgovinskog sporazuma KORUS, koji je Južna Koreja smatrala ključnim za svoju privredu, pretilo je da dovede do potpunog prekida bilateralnih odnosa. Kon nije mogao da veruje da bi predsednik Tramp rizikovao gubitak neprocenjivog obaveštajnog resursa koji je bio od vitalnog značaja za nacionalnu bezbednost SAD.

Uzrok svemu bilo je Trampovo negodovanje zbog toga što SAD imaju spoljnotrgovinski deficit sa Južnom Korejom u iznosu od 18 milijardi dolara i što troše 3,5 milijardi dolara za razmeštanje vojnika u toj zemlji.

Iako su gotovo svakodnevno stizali izveštaji o haosu i razmiricama unutar Bele kuće, javnost nije bila upoznata koliko je zapravo situacija bila loša. Tramp je stalno skakao s jedne stvari na drugu, nije mogao da se usredsredi, grešio je. Postajao bi mrzovoljan, razbesnele bi ga krupne stvari, kao i sitnice, a za trgovinski sporazum KORUS je govorio: „Danas se povlačimo.”

Međutim, sada je tu stajalo pismo datirano na 5. septembar 2017, mogući uzrok nacionalne katastrofe. Kona je brinulo da bi Tramp mogao da potpiše dokument ako ga bude video.

Kon ga je sklonio s predsednikovog stola. Stavio ga je u plavu fasciklu s natpisom – ZAVRŠITI. „Ukrao sam ga s njegovog stola”, rekao je kasnije jednom svom poznaniku. „Nisam mogao da dozvolim da ga vidi. Ne sme da vidi taj dokument. Morao sam da zaštitim zemlju.”

Zahvaljujući anarhiji i konfuziji koja je vladala unutar Bele kuće, kao i u Trampovoj svesti, predsednik nije ni primetio da neki dokument nedostaje.

Rob Porter, sekretar kancelarije i osoba zadužena za predsedničku papirologiju, obično bi se brinuo o pisanju pisama kakvo je bilo i ovo upućeno predsedniku Južne Koreje. Ovoga puta je, međutim, zabrinjavajuće bilo to što je radna verzija pisma došla do Trampa nepoznatim kanalom. Pozicija sekretara kancelarije jedna je od nižih u hijerarhiji, ali ujedno je i jedna od ključnih u Beloj kući. Porter je prethodnih meseci informisao Trampa o odlukama i drugim predsedničkim dokumentima, među kojima su i najosetljivija ovlašćenja iz domena nacionalne bezbednosti namenjena vojsci i CIA za njena tajna dejstva u inostranstvu.

Porter, vitki četrdesetogodišnjak od metar i devedeset i pet, vaspitan kao mormon, nije se posebno isticao: čovek organizacije, bez većih iskakanja, pohađao je Pravni fakultet na Harvardu i bio Roudsov stipendista.

Porter je naknadno ustanovio da postoji više kopija nacрта pisma, tako da su se ili on ili Kon pobrinuli da nijedna ne ostane na predsednikovom stolu.

Kon i Porter su saradivali kako bi osujetili Trampove naloge za koje su smatrali da su doneti u naletima iracionalnosti i koji su pravili najveću štetu. Taj dokument i njemu slični jednostavno su nestajali. Kada bi Tramp na stolu imao nacrt koji je trebalo pregledati, Kon bi ga jednostavno izvukao i predsednik bi na njega zaboravio. Ali ako bi se našao na njegovom stolu, on bi potpisao. „Ne radi se o tome šta smo mi uradili za zemlju”, govorio je Kon u privatnim razgovorima, „već šta smo sve sprečili da uradi.” Bio je to bezmalo administrativni državni udar, podrivanje volje predsednika Sjedinjenih Država i njegovih ustavnih ovlašćenja.

Pored poslova koordinacije političkih odluka, pravljenja rasporeda i vođenja papirologije za predsednika, Porter je preneo poznaniku da se „trećina mog posla svodila na pokušaje da reagujem na neke njegove

zaista opasne ideje, u nastojanju da mu pružim argumente kako bi shvatio da možda te ideje i nisu tako dobre”.

Služili su se odugovlačenjem, odlaganjem, navođenjem zakonskih ograničenja. Porter, koji je bio advokat, dalje kazuje: „Dešavalo se da odugovlačimo ili da mu ne prosledimo nešto, ne prenesemo – baš tako, ne samo kao izgovor – kao ovo treba pažljivo razmotriti ili na ovome se mora još raditi ili nemamo odobrenje pravnog zastupnika – to smo radili deset puta češće nego što smo odnosili papire s njegovog stola. Imali smo osećaj kao da neprestano hodamo ivicom provalije.”

Mada Tramp nikada nije pomenuo nestalo pismo od 5. septembra, nije zaboravio šta je namerio da uradi povodom trgovinskog sporazuma. „Bilo je nekoliko različitih verzija tog pisma”, ispričao je Porter svom poznaniku.

Naknadno je na jednom sastanku u Ovalnoj sobi sporazum s Južnom Korejom bio predmet oštre debate. „Nije me briga”, govorio je Tramp. „Umoran sam od ovih prepirki! Neću više ništa da čujem o tome. Izlazimo iz KORUS-a.” Potom je otpočeo da diktira novo pismo koje je hteo da pošalje.

Džared Kušner (Jared Kushner, 36), predsednikov zet, ozbiljno je shvatao Trampove reči. Džared je bio visoki savetnik u Beloj kući i držao se odmereno, gotovo aristokratski. U braku sa Trampovom ćerkom Ivankom bio je od 2009. godine.

Pošto je sedeo najbliže predsedniku, Džared je počeo da zapisuje šta Tramp govori, kao na diktatu.

„Završi pismo i donesi mi da potpišem”, naložio mu je Tramp.

Džared je bio na putu da od predsednikovih rečenica sačini novo pismo, kada je Porter čuo za to.

„Pošalji mi nacrt”, rekao mu je. „Ako ćemo to uraditi, nema smisla da to radimo na salveti. Uradimo to kako valja da se ne obrukamo.”

Kušner je poslao nacrt na papiru. Ispostavilo se da nije bio od neke koristi. Porter i Kon su ponovo iskuckali nešto kako bi pokazali da su uradili šta je predsednik tražio. Tramp je očekivao hitan odgovor. Nisu mogli ući kod njega praznih ruku. Njihov nacrt je bio deo plana izvlačenja iz situacije.

Protivnici izlaska iz KORUS-a su na zvaničnom sastanku iznosili različite argumente – SAD se nikada ranije nisu povukle iz sporazuma o slobodnoj trgovini, potezali su pravna pitanja, geopolitičke argumente, pitanja od ključnog značaja za nacionalnu bezbednost i obaveštajnu zajednicu; pismo nije bilo spremno. Zatrpali su predsednika gomilom činjenica i smislenim primedbama.

„Dobro, hajde da nastavimo da radimo na pismu”, rekao je Tramp. „Dajte mi da vidim sledeću verziju.”

Kon i Porter nisu napisali ništa novo. Tako da nije imalo šta da se pokaže predsedniku. To pitanje se, u tom trenutku, zagubilo u maglinama procesa donošenja predsedničkih odluka. Tramp je bio zauzet drugim temama.

Međutim, stvar oko KORUS-a nije bila rešena. Kon se obratio ministru odbrane Džejsmu Matisu (James Mattis), penzionisanom generalu marinaca, koji je bio verovatno najuticajniji glas u Trampovom kabinetu i među osobljem. Uspravne figure, visok metar i devedeset, imao je držanje čoveka zabrinutog kuda ide ovaj svet.

„Klatimo se na rubu provalije”, rekao je Kon ministru. „Značila bi nam podrška ovaj put.”

Matis je nastojao da ograniči svoje posete Beloj kući i da se što više drži vojnih pitanja. Kada je ipak shvatio ozbiljnost situacije, zaputio se u Ovalnu sobu.

„Gospodine predsedniče”, rekao je, „Kim Džong Un predstavlja najozbiljniju pretnju našoj nacionalnoj bezbednosti. Treba nam Južna Koreja kao saveznica. Možda deluje da trgovina sa ovim nema veze, ali zapravo je u samom središtu.

„Američki vojni i obaveštajni kapaciteti u Južnoj Koreji predstavljaju okosnicu naše odbrambene gotovosti u odnosu na Severnu Koreju. Molim vas da ne izlazite iz sporazuma.”

„Zašto SAD plaćaju milijardu dolara godišnje za sistem protiv severnokorejskih balističkih raketa?”, pitao je Tramp. Bio je ljut zbog odbrambenog raketnog sistema (*Terminal High Altitude Area Defense* – THAAD) i pretio je da će ga povući iz Južne Koreje i premestiti u Portland, u državi Oregon.

„Ne radimo to zbog Južne Koreje”, rekao je Matis. „Pomažemo Južnoj Koreji jer ona pomaže nama.”

Delovalo je da predsednik okleva da prihvati to obrazloženje, ali samo na trenutak. Predsednički kandidat Tramp je u intervjuu koji je dao meni i Bobu Kostu definisao posao predsednika: „Više od bilo čega drugog, to je bezbednost naše nacije... To je kao prvo, kao drugo i kao treće. Budući da je vojska jaka, neće dozvoliti da nešto loše dođe spolja. Svakako sam ubeđen da će to uvek biti moja prva definicija.”

Desilo se zapravo to da su SAD 2017. godine postale razapete između reči i dela preterano emotivnog, nestalnog i nepredvidljivog lidera. Članovi njegovog kabineta svesno su se udružili kako bi blokirali pojedine njegove istupe koje su smatrali najopasnijima. U pitanju je bio nervni slom izvršnog organa najmoćnije države na svetu.

U nastavku sledi priča o tome.

5. septembar 2017.

Njegovoj ekselenciji Mun Džae Inu,
Predsedniku Republike Koreje,
Plava kuća,
Seul,
Republika Koreja

Njegovoj ekselenciji Kim Hjun Čongu,
Ministru trgovine,
Ministarstvo trgovine, industrije i energije,
Hanuri-daero 402,
Sedžong-si 30118, Republika Koreja

Draga gospodo,

Sporazum o slobodnoj trgovini SAD i Južne Koreje (Sporazum), u svom sadašnjem obliku, nije u najboljem interesu privrede Sjedinjenih Država. Samim tim, u skladu sa Članom 24.5 Sporazuma, SAD putem ovog pisma izražava želju da okonča Sporazum. Kako je predviđeno odredbama Člana 24.5, važenje Sporazuma prestaje 180 dana od dana datiranja ovog pisma. U tom periodu SAD su spremne da sa Južnom Korejom pregovaraju o ekonomskim pitanjima od interesa za obe strane.

S poštovanjem,

Donald Tramp,
Predsednik Sjedinjenih Država

Robert Lajthajzer,
Trgovinski predstavnik SAD

POVERLJIVO

Peti septembar 2017, radna verzija pisma predsedniku Južne Koreje o povlačenju iz trgovinskog sporazuma. Gari Kon ga je uzeo sa stola iz Ovalne sobe predsednika Trampa kako ne bi bilo potpisano i poslato.

STRAH

1. POGLAVLJE

U avgustu 2010, šest godina pre nego što će preuzeti vođenje pobjedničke predsjedničke kampanje Donalda Trampa, Stiv Benon (Steve Bannon), tada pedesetsedmogodišnjak, producent desničarskih političkih filmova, javio se na telefon.

„Šta radiš sutra?“, upitao ga je Dejvid Bosi (David Bossie), dugogodišnji republikanski istražitelj u parlamentu i konzervativni aktivista, koji je skoro dve decenije jurio za skandalima Bila i Hilari Klinton.

„Druže“, odgovorio je Benon, „montiram ove jebene filmove koje snimam za tebe.“

Bližili su se izbori za Kongres 2010. godine, na polovini predsjedničkog mandata. Pokret čajanka je bio na vrhuncu i republikanci su bili u naletu.

„Dejve, bukvalno izbacujemo još dva filma. Sređujem ih. Radim dvadeset sati dnevno“, u Sitizens junajtedu (Citizens United), konzervativnom aktivističkom odboru kojim je upravljao Bosi, kako bi izbacivao filmove usmerene protiv Klintonovih.

„Možeš li da kreneš sa mnom u Njujork?“

„Zašto?“

„Da se vidimo sa Donaldom Trampom“, rekao je Bosi.

„Zbog čega?“

„Razmišlja da se kandiduje za predsjednika“, kazao je Bosi.

„Koje zemlje?“, upitao je Benon.

„Ma ne, ozbiljno”, uporan je bio Bosi. Mesecima se sastajao i radio s Trampom. Tramp je i tražio sastanak.

„Nemam ti ja vremena za ta izdrkavanja, družo”, rekao je Benon. „Donald Tramp se nikada neće kandidovati za predsednika. Zaboravi. Protiv Obame? Zaboravi. Nemam vremena za te jebene besmislice.”

„Ne zanima te da se vidiš s njim?”

„Ne, nemamo razloga da se sretnemo.” Tramp je nekom prilikom dao intervju Benonu za njegovu tridesetominutnu radijsku emisiju nedeljom po podne pod nazivom „Viktori sešons” (*The Victory Sessions*), koju je Benon vodio iz Los Anđelesa i smatrao je „radijskom emisijom mislećih ljudi”.

„Tip je neozbiljan”, rekao je Benon.

„Mislim da je ozbiljan”, rekao je Bosi. Tramp je bio televizijska zvezda i glumio je u popularnom televizijskom šouu „Aprentis” (*The Apprentice*), koji je nekoliko nedelja bio na prvom mestu gledanosti na mreži NBC. „Nema ničeg lošeg u tome da odemo i sretnemo se s njim.”

Benon je konačno pristao da pođe u Njujork, u Tramp tauer.

Popeli su se na dvadeset šesti sprat do konferencijske sale. Tramp ih je srdačno pozdravio, a Bosi je rekao da je pripremio detaljnu prezentaciju. Bilo je to podučavanje.

„U prvom delu”, dodao je, „izlažem kako se upravlja unutarstranačkim izborima za republikanskog kandidata i pobeđuje. U drugom delu se objašnjava kako se vodi kampanja za predsednika Sjedinjenih Država protiv Baraka Obame i pobeđuje.” Opisao je uobičajene izborne strategije, izneo razmišljanja o različitim procesima i drugim pitanjima. Bosi je bio tradicionalni konzervativac, pobornik ograničavanja vlasti, a Pokret čajanka ga je iznenadio. „Ovo je važan trenutak za američku politiku”, govorio je Bosi, kada populizam Pokreta čajanka osvaja zemlju. Glas malog čoveka počinjao je da bude važan. Populizam je bio pokret „odozdo” (*grassroots*), koji je pretio da uzdrma politički *status quo* u korist malog čoveka.

„Ja sam poslovan čovek”, podsetio ih je Tramp. „Nisam profesionalni karijerni političar.”

„Ako želiš da se kandiduješ za predsednika”, rekao je Bosi, „moraćeš da se naučiš mnogim malim stvarima i mnogim velikim stvarima. Male stvari su kako da poštuješ rokove, državna pravila za unutarstranačke izbore – sitnice. „Moraš da savladaš i politički deo, kako da zadobiješ delegate. Pre svega”, dodao je, „treba da razumeš konzervativni pokret.”

Tramp je klimnuo glavom.

„Imaš problematičan stav o pojedinim temama”, rekao je Bosi.

„Nemam problematičan stav ni o čemu”, rekao je Tramp. „O čemu ti pričaš?”

„Kao prvo, nikada se nije desilo da neko pobedi na unutarstranačkim izborima u republikanskom taboru a da nije bio za pravo na život”, rekao je Bosi. „Nažalost, ti si izričito za pravo na izbor.”

„Šta to znači?”

„Poznato je da daješ ovima za abortuse, kandidatima koji se zalažu za pravo na izbor. Davao si izjave. Moraš da budeš na strani prava na život, protiv abortusa.”

„Ja sam protiv abortusa”, rekao je Tramp. „Ja sam za pravo na život.”

„Pa, ostalo je zabeleženo.”

„To se da srediti”, rekao je Tramp. „Samo mi kaži kako to da uradim. Ja sam za, kako si ono beše rekao? Pravo na život. Ja sam za pravo na život, kažem vam.”

Dok je Tramp govorio, Benon je sve više bio impresioniran prikazanim. Tramp je bio borben i brz. U odličnom fizičkom stanju. Izgledao je viši od ostalih, kao da zauzima celu sobu, upečatljiva pojava. Posedovao je to nešto. Istovremeno je izgledao i kao lik koji u baru razgovara s televizorom. Ulični mangup, iz Kvinsa. Prema Benonovoj proceni, Tramp je Arči Banker¹, ali zaista fokusirani Arči Banker.

„Druga velika stvar”, kazao je Bosi, „jeste kako si do sada glasao.”

„Kako to misliš, kako sam do sada glasao?”

„Koliko redovno si glasao?”

¹ *Archie Bunker* – lik iz sitkoma *All in the Family*, koji se sedamdesetih godina prikazivao u SAD. Arči je bio penzionisani radnik konzervativnih stavova koji je vreme provodio u razmiricama sa ukućanima oko svakodnevnih sitnica. Živeo je u Kvinsu. (Sve napomene u tekstu su redakcijske, osim ako nije naglašeno drugačije.)

„O čemu pričaš?”

„Vidi”, rekao je Bosi, „ovo su republikanski unutarstranački izbori.”

„Glasao sam svaki put”, rekao je Tramp odlučno. „Glasao sam na svakim izborima od kad sam napunio 18 ili 20 godina.”

„To zapravo nije tačno. Znaš da postoji javni podatak o tome kada si glasao.” Bosi je bio parlamentarni istražitelj i posedovao je gomile podataka.

„Ne znaju kako ja glasam.”

„Ne, ne, ne kako glasaš, već koliko redovno izlaziš na izbore.”

Benon je shvatio da Tramp ne zna osnovne postulate politike.

„Izašao sam svaki put”, ostao je uporan Tramp.

„U stvari, samo jednom u životu si izašao na unutarstranačke”, rekao je Bosi, pozivajući se na podatke.

„To je prokleta laž”, rekao je Tramp. „To je skroz netačno. Svaki put kad sam izašao na izbore, glasao sam.”

„Samo si jednom glasao na unutarstranačkim”, kazao je Bosi. „Negde 1988. Ili tako nešto, na republikanskim unutarstranačkim izborima.”

„U pravu si”, rekao je Tramp a da nije ni trepnuo, promenivši stav za 180 stepeni. „To je bilo za Rudija (Rudy).” Đulijani (Giuliani) se kandidovao na izborima za gradonačelnika na unutarstranačkim izborima 1989. „Piše li tu?”

„Da.”

„Preživeću to nekako”, rekao je Tramp.

„Moguće je da sve ovo nije važno”, rekao je Bosi, „ali možda i jeste. Ako želiš da kreneš dalje, moraš da budeš sistematičan.”

Benon je bio na redu. Osvrnuo se na ono što pokreće Pokret čajanka, koji je bio protiv elita. Populizam je bio za običnog čoveka koji je znao da je sistem pokvaren, a protiv klijentelizma, insajderskih dilova na štetu radnika.

„Sviđa mi se to. To sam ja”, rekao je Tramp, „popularista.” Pogrešno je izgovorio reč. „Ne, ne”, rekao je Benon. „Kaže se populista.”

„Da, da”, ostao je uporan Tramp. „Popularista.”

Benon je odustao. Isprva je pomislio da Tramp nije razumeo značenje reči. Mada, moguće je da je Tramp o tome mislio na neki svoj

način – biti popularan među narodom. Benon je znao da je *popularist* zastareli oblik britanske reči za „populistu”, reč koja je označavala neintelektualnu opštu javnost.

Nakon sat vremena, Bosi je rekao: „Imamo još jednu krupnu temu.”

„Koja je to?”, upitao je Tramp, malo više zabrinut.

„Pa 80% donacija koje si dao otišle su demokratama”, dodao je Bosi. Po njegovom mišljenju, bio je to Trampov najveći politički teret, mada to nije glasno rekao.

„To je sranje!”

„Postoje javno dostupni podaci”, rekao je Bosi.

„I o tome postoje podaci!”, uzviknuo je Tramp potpuno preneraženo.

„O svakoj donaciji koju su ikada dao.” Javni podaci o svim političkim davanjima bili su uobičajeni.

„Uvek sam delio jednako”, rekao je Tramp. Kako je rekao, delio je donacije kandidatima obe stranke.

„Zapravo si dao pozamašnu sumu. Ali 80% demokratama. U Čikagu, Atlantik Sitiju...”

„Morao sam to da uradim”, rekao je Tramp. „Te jebene demokrate vode sve te gradove. Morao sam da gradim hotele. Treba ih podmazati. Sve te ljude koji su dolazili kod mene.”

„Gledaj”, rekao je Benon, „evo šta Dejv pokušava da ti kaže. Kad bi se kandidovao u ime Pokreta čajanka, problem bi bio to na šta se oni žale. Na tipove poput tebe koji sklapaju insajderske poslove.”

„Mogu da živim s tim”, rekao je Tramp. „Sve je muljanje. Sistem je muljaža. Ti tipovi me vaćare godinama. Kad neću da dam. Samo se pojave. Ako ne napišeš ček...”

„U Kvinsu je bio jedan političar”, nastavio je Tramp, „neki stariji tip sa bejzbol palicom. Morao si da se pojaviš i da mu nešto daš, naravno, u kešu. Ako mu ne daš, ništa se neće ni desiti. Nema gradnje. Ali ako se pojaviš i ostaviš mu kovertu, desi se. Tako stoje stvari. Ali mogu to da sredim.”

Bosi je rekao da je napravio mapu puta. „U pitanju je konzervativni pokret. 'Čajanka' dođe i prođe. Populizam dođe i prođe. Konzervativni pokret je u osnovi svega još od vremena Goldvotera².

„Pod dva”, dodao je on, „predlažem da se kandiduješ kao da si u trci za guvernera u tri države – Ajovi, Nju Hempširu i Južnoj Karolini. To su ujedno i prve tri države u javnom nadmetanju ili države za unutarstranačke izbore. Kandiduj se i deluj lokalno, kao da želiš da budeš njihov guverner.” Većina kandidata napravi ogromnu grešku time što se kandiduje u 27 država. „Povedi tri trke za mesto guvernera i imaćeš prilično dobre izgledе. Fokusiraj se na tri. Napravi dobar rezultat u tri. Ostalo će doći samo po sebi.”

„Mogu da se kandidujem”, rekao je Tramp. „Mogu da potučem te likove. Ne zanima me ko su oni. Ukapirao sam ove stvari. Mogu da se pobrinem i za sve drugo.”

Svaki stav može ponovo da se razmotri, ispregovara.

„Ja sam za pravo na život”, rekao je Tramp. „Ima da se kandidujem.”

„Evo šta treba da uradiš”, rekao je Bosi. „Moraćeš da ispišeš pojedinačne čekove poslanicima i senatorima u vrednosti između 250.000 i 500.000 dolara. Svi će doći ovamo. Pogledaćeš ih u oči, rukovati se s njima. Daćeš im ček. Potrebni su nam dužnici. Uradi to jedan na jedan, tako da oni znaju. Jer, kada dođe vreme, to će biti ulaznica za građenje veza.”

Bosi je nastavio: „Recimo, ovaj ček je za tebe. Na 2.400 dolara – najveći iznos. To mora biti pojedinačni ček, donacija za njihovu kampanju, tako da znaju da dolazi lično od tebe. Republikanci će onda znati da si ozbiljan u tome što radiš.”

„Sav taj novac”, dodao je Bosi, „presudan je za umetnost vođenja predsedničke politike. To će se kasnije dobro isplatiti. Izdvoji za neko licinu republikanskih kandidata u državama gde je neizvesno, kao što su Ohajo, Pensilvanija, Virdžinija i Florida.

² *Barry Goldwater* – poznat i kao „gospodin konzervativac”, smatra se najzaslužnijim za nastajanje konzervativnog pokreta u SAD 1960-ih godina. Bio je kandidat Republikanske stranke na predsedničkim izborima 1964. godine.

„Još nešto”, dodao je Bosi, „treba da uradiš knjigu o svom političkom kredu. Moraćeš da napišeš knjigu o tome šta misliš o Americi i njenoj politici.”

Benon ga je nadugačko informisao o Kini i njenim uspešnim naporima da od Sjedinjenih Država otme poslove i pare. Bio je opsednut tom pretnjom.

„Kako ti se čini?”, upitao je Bosi kasnije Benona.

„Prilično me je impresionirao”, odgovorio je Benon. „Što se predsedničke kandidature tiče, šanse su nula. Pre svega, zbog ove prve dve stvari koje treba da uradi. Taj drkadžija neće napisati nijedan ček. Nije on od onih koji ispisuju čekove. On potpisuje poledinu čekova, kada mu dođu na naplatu.”

„Dobro je što si to rekao, pošto on nikada neće napisati ček.”

„Šta je sa političkom knjigom?”

„Neće napisati političku knjigu. Ma zajebi me. Pre svega, niko to ne bi kupio. To je gubljenje vremena, izuzev činjenice da je ideja ludački zabavna.”

Bosi je rekao da nastoji da pripremi Trampa ako ikada odluči da se kandiduje. Tramp je imao jedinstvenu prednost – bio je potpuno izmešten iz političkog procesa.

Dok su šetali, Bosi je upražnjavao jednu mentalnu vežbu, istu onu kroz koju je prolazila većina Amerikanaca šest godina posle. Neće se kandidovati. Neće podneti prijavu. Neće to objaviti. Neće podneti izveštaj o svom finansijskom stanju. Je li tako? Nikada neće uraditi ništa od svega ovog. Nikada neće pobediti.

„Misliš da će se kandidovati?”, Bosi je konačno upitao Benona.

„Nema šanse. Šanse su nula”, ponovio je Benon. „Manje od nule. Pogledaj kakvim jebenim životom živi, prijatelju. Daj, neće on to uraditi. Odraće ga živog.”

2. POGLAVLJE

Šest godina kasnije

Da se događaji koji su usledili nisu odigrali na tako neverovatan, nasumičan i nehotičan način, sasvim je izvesno da bi svet danas izgledao potpuno drugačije. Donald Tramp je 21. jula 2016. prihvatio nominaciju za predsednika, dok se u rano jutro u subotu 13. avgusta 2016. u njegovoj trci za mesto predsednika desio bitan zaokret.

Stiv Benon, direktor desničarskog medija *Brajtbart njuz* (*Breitbart News*), sedeo je na klupi u Brajant parku u Njujorku pored gomile novinara, što je bio njegov subotnji ritual. Prvo bi prelistao *Fajnenšal tajms* (*Financial Times*) i onda prešao na *Njujork tajms*.

„Neuspela insajderska misija da obuzdaju Trampov jezik”, glasio je naslov na udarnoj strani *Tajmsa*. Predsednički izbori bili su za tri meseca.

Bože dragi, pomislio je Benon.

U Benonovoj pojavi prvi nagoveštaj dramskog momenta bio je njegov izgled – stara vojnička jakna navučena preko nekoliko polo-majica. Drugi čin te drame je njegovo ponašanje – agresivno, odlučno i bučno.

Novinari koji su potpisali priču u *Tajmsu* pozivali su se na 20 anonimnih izvora iz redova republikanaca koji su bliski Trampu ili

održavaju kontakt s ljudima iz njegovog štaba. Trampa su u članku opisali kao sluđenog, iscrpljenog, razdražljivog čoveka, sklonog gafovima, koji je zapao u probleme sa donatorima. S mršavim izgledima na Floridi, u Ohaju, Pensilvaniji i Severnoj Karolini – ključnim državama u kojima će biti odlučan ishod izbora. Njegov portret bio je opisan nepovoljno, i Benon je bio svestan da je sve to tačno. Računao je da bi od demokratske kandidatkinje Hilari Klinton mogao da izgubi za oko 20%, svakako dvocifrenom razlikom.

Sigurno da je Tramp bio spektakl za medije, ali još uvek svoje delovanje nije proširio dalje od onoga što je obezbeđivao Republikanski nacionalni komitet (*Republican National Committee*). Benon je znao da Trampov tim čini svega nekoliko ljudi – osoba koja je pisala govore i tim od oko šest ljudi na terenu koji su organizovali skupove u najjeftinijim prostorima, obično starijim, oronulim sportskim ili hokejaškim dvoranama širom zemlje.

Uprkos svemu tome, Tramp je osvojio nominaciju Republikanske stranke ispred 16 drugih kandidata i predstavljao je stamenu, neupućenu, subverzivnu pojavu koja je bila isturena naočigled pažnje celokupne nacije.

Benon, šezdesettrogodišnjak koji je završio Poslovnu školu na Harvardu (Harvard Business School), vatreni nacionalista sa stavom „Amerika pre svega”, pozvao je Rebeku Merser (Rebekah Mercer).

Merserova i njena porodica bili su među vodećim i najkontroverznijim finansijerima kampanja republikanaca, a novac je bio pokretačka snaga američke politike, posebno za Republikansku stranku. Porodica Merser držala se pomalo na marginama dešavanja, ali novac im je kupio mesto za stolom. Posedovali su takođe i vlasnički udeo u *Brajtbartu*.

„Ovo je loše jer će nas okriviti”, Benon je rekao Merserovoj. *Brajtbart* je ostao uz Trampa u njegovim najtežim trenucima. „Biće ovo kraj za *Brajtbart*.”

„Zašto se ti ne uključiš?”, upitala je Rebeka.

„Nikada u životu nisam nekome vodio kampanju”, odgovorio je Benon. Nisam bio ni blizu. Sama ideja je bila smehotresna.

„Ovaj lik Manafort je katastrofa”, rekla je ona, aludirajući na menadžera Trampove kampanje Pola Manaforta (Paul). „Niko sada ne rukovodi kampanjom. Tramp sluša tebe. Njemu je uvek potreban nadzor nekog odraslog.”

„Vidi”, rekao je Benon, „ja ću to uraditi odmah. Ali zašto bi on to uradio?”

„Sve vreme je outsajder”, rekla je ona, pominjući u tom kontekstu i članak u *Njujork tajmsu*. „Taj članak zvoni na uzbunu.” Rečju, Tramp bi mogao da angažuje Benona jer je bio očajan.

Merserovi su pozvali Trampa, koji se tada nalazio u Ist Hemptonu, na Long Ajlendu, u akciji prikupljanja sredstava od Vudija Džonsona (Woody Johnson), vlasnika „Njujork džetsa”. Merserovi su obično ispisivali čekove, govoreći da ih i ne zanima ko su kandidati. Ovog puta su tražili deset minuta sa Trampom.

Rebeka, visoka i crvenokosa, pričala je bez ustezanja na sastanku u omanjoj zastakljenoj sobi. Njen otac, Bob Merser, matematičar s visokim koeficijentom inteligencije, gotovo da nije progovarao. Njegove umne sposobnosti bile su u pozadini veoma uspešnog hedž-fonda „Renesans tehnolođzis” (Renaissance Technologies), pod čijom je upravom bilo 50 milijardi dolara.

„Manafort mora da ode”, rekla je Trampu. Smatrala je da je situacija haotična.

„Šta predlažeš?”, upitao je Tramp.

„Stiv Benon upada”, rekla je.

„Neće to učiniti.”

„Sigurno hoće”, odgovorila je ona.

Benon je te večeri pozvao Trampa.

„Ovo u novinama je ponižavajuće”, rekao je Benon, misleći na članak u *Njujork tajmsu*. „Možeš ti bolje od toga. Možemo da pobedimo i treba da pobedimo. Pa to je Hilari Klinton, zaboga.”

Tramp je potom progovorio o Manafortu. „On je krut”, rekao je. „Nema dobar TV nastup.”

„Hajde da se nađemo sutra i sastavimo sve kako treba. Možemo mi to”, provalilo je iz Benona. „Neka ovo ostane među nama.”

Tramp je pristao da se sretnu sledećeg jutra, u nedelju.

Još jednu političku figuru brinuo je tog dana razvoj situacije – Rajnsa Pribusa (Reince Priebus), četrdesetčetvorogodišnjaka koji je bio predsedavajući Republikanskog nacionalnog komiteta i advokat iz Viskonsina. Pribus je za pet godina na mestu predsedavajućeg postao glavni čovek za terenski rad stranke i povezivanje aktivista. Veselo držanje maskiralo je njegovu ambiciju da stekne još veću političku moć. Pribus je donosio finansijske odluke u ime stranke, zapošljavao je terenske aktiviste, kojih je sada na platnom spisku bilo 6.500, redovno se pojavljivao na televiziji i sprovodio je sopstvene komunikacione projekte.

Pribus je bio ubeđen da su dešavanja u avgustu predstavljala katastrofu. „Stalni pritisak koji nikako da popusti.” Odgovornost za to snosio je kandidat Tramp.

Pribus je nastojao da kampanju od početka usmeri na pravi način. Kada je Tramp, u govoru kojim je najavio svoju kandidaturu, 16. juna 2015, nazvao Meksikance „silovateljima”, Pribus ga je pozvao i rekao mu: „Ne možeš takve stvari da pričaš. Zaista se mnogo trudimo da pridobijemo hispano stanovništvo.”

Tramp nije hteo da snizi ton i uzvraćao je svakome ko bi njega napadao. Nijedan predsedavajući Republikanskog komiteta nikada ranije nije morao da se bavi takvim problemom kakav je bio Tramp.

Senator Mič Mekonel (Mitch McConnell), vešti vođa republikanske većine u Kongresu, razgovarao je u poverenju s Pribusom. Njegova poruka je bila: zaboravi na Trampa, preusmeri republikanska sredstva prema nama, kandidatima u Senatu, i zatvori slavinu ka Donaldu Trampu.

Pribus je, međutim, želeo da očuva odnos s Trampom i rešio je da se čvrsto postavi u sredini, između Trampa i Mekonela. Smatrao je da je to taktički mudar potez koji je značio opstanak za stranku i za njega samog. Rekao je tada Trampu: „Uz tebe sam 100%. Sviđaš mi se i nastaviću da radim za tebe. Ali moram da zaštitim i stranku. Imam i druge odgovornosti, ne radi se samo o tebi.”

Pribus je pristao da se uključi u Trampovu kampanju, da ga najavljuje na skupovima. Prema njegovom viđenju, time je pružao ruku davljeniku.

Tajmsov članak o tome kako pokušaji da se ukroti Tramp nisu urodili plodom izazvao je pravi potres. Dodavola!, mislio je Pribus. Baš negativan tekst. Kampanja se urušavala. „To i nije bila izborna kampanja”, zaključio je. „Više su ličili na sprdnju.”

Članak je podigao toliko prašine da je Pribus zaključio da tih dvadesetak izvora prosto pokušava da sabotira kampanju ili, kao što je često bio slučaj, žele da sebe prikažu u boljem svetlu.

Turobna vremena, možda i najgora, kako za Trampa, tako i za stranku, razmišljao je Pribus. Dalje se moglo samo na jedan način: eskalacijom na svim frontovima. Rešenje je bilo dodatno zaoštavanje rečnika kako bi se prikriale ključne slabosti.

Stiv Benon je tog jutra stigao u Tramp tauer na Menhetnu i rekao obezbeđenju da ima sastanak sa gospodinom Trampom.

„Kakav štos!”, rekao je čovek iz obezbeđenja. „Nikada nije tu vikendom.”

Benon je pozvao Trampa telefonom.

„Hej”, objašnjavao je kandidat, „evo me u Bedminsteru”, gde se nalazio Trampov nacionalni golf klub. „Pošto nisi tu, idem da igram golf. Dođi, rućaćemo zajedno. Budi ovde, recimo, u jedan sat.”

Nastavio je time što je dao Benonu detaljne instrukcije kako da se doveze 65 kilometara zapadno od Njujorka.

„Naći ću”, rekao je Benon.

„Ne, skreni desno na Retlsnejk bridž roud i onda za oko dva kilometra skreni desno.”

„Naći ću. To je Trampov nacionalni klub.”

„Ne”, Tramp je bio uporan, „moraš da ukapiraš.” Tramp mu je objašnjavao kako treba da se doveze, detaljnije nego što je Benon ikada čuo da objašnjava bilo šta drugo.

Benon je vozaču rekao da ga odveze u Bedminster u podne kako bi bio siguran da će stići na vreme. Kada je ušao u klub, doveli su ga do stola za petoro.

„Poranili ste”, rekao je neko od osoblja. „Ostali neće doći pre jedan po podne.”

„Ostali?”, upitao je Benon.

Rodžer Ejls (Roger Ailes), guverner Kris Kristi (Chris Christie) i „gradonačelnik” – Rudi Đulijani – takođe su bili pozvani na ručak.

Benon je bio besan. Nije došao da bi imao audiciju. On i Tramp su se sporazumeli, imali su dogovor koji nije bio podložan preispitivanju.

Prvi se pojavio Ejls, direktor kanala *Foks njuz* i dugogodišnji republikanski operativac, još iz vremena Ričarda Niksona. On je bio Benonov mentor.

„Šta sad, jebote?”, rekao je Ejls, čime je započeo da kritikuje vođenje izborne kampanje.

„Koliko su loše brojke?”, upitao je Benon.

„Ovo će biti totalni prasak.”

„Razgovarao sam s Trampom sinoć”, rekao je Benon. „Merserovi su pričali s njim. Ja treba da se uključim i da preuzmem vođenje kampanje, ali nemoj to da kažeš drugoj dvojici.”

„Šta sad, jebote?”, ponovio je Ejls. „Ne znaš ništa o kampanji. Ne dolazi u obzir.”

„Istina je da ne znam, ali svako bi mogao ovo bolje da organizuje nego što je sada.”

Mada je Benon godinama poznavao Ejlsa, nikad nije gostovao na njegovom *Foks njuzu*.

Benon je jednom prilikom rekao: „Nikad nisam bio na *Foksu* jer nisam hteo da budem njegov dužnik... Nemoj nikada da budeš Rodžerov dužnik jer će jebeno da te poseduje.”

Sasvim suprotan odnos imao je s Trampom, koji je, po njegovom mišljenju, bio taj koji moli za uslugu. Tramp je na radiju „Sirijus Iks-Em” imao više intervju sa Benonom za emisiju „Brajtbart njuz dejli”, u periodu od novembra 2015. do juna 2016.

Ejls mu je preneo da su u klubu održavali nedeljne pripreme za debatu. Prva debata sa Hilari Klinton bila je za mesec i po dana, 26. septembra.

„Pripreme za debatu?“, upitao je Benon. „Ti, Kristi i Rudi?“

„Ovo je druga po redu.“

„On se stvarno priprema za debate?“, upitao je Benon, prijatno iznenađen.

„Zapravo ne, dolazi i igramo golf, pričamo o kampanji i tako to. Nastojimo da kod njega stvorimo naviku.“

U prostoriju je ušao Pol Manafort, šef izborne kampanje.

Benon, koji je sebe često nazivao „populistom koji bljuje vatru“, osetio je gađenje. Manafort je bio obučen kao da je krenuo na jedrenje, sa sve maramom na sebi. Prenos uživo iz Sautemptonu!

Tramp je ušao i seo. Posluženi su hamburgeri i hot-dogovi. Hrana iz snova za nekog jedanaestogodišnjaka, pomislio je Benon, dok je Tramp progutao dva hot-doga.

Prepričavajući delove iz članka *Njujork tajmsa* o neuspelim pokušajima da se obuzda njegov jezik, Tramp je upitao Manaforta kako je takav članak uopšte mogao da izađe. Dešavao se jedan od Trampovih paradoksa – s posebnim zadovoljstvom je napadao vodeće medije, posebno *Tajms* – ali uprkos tome što ih je omalovažavao u svakoj prilici, uvažavao je *Tajms* i verovao je tekstovima koje su plasirali.

„Pole, da li sam ja dete?“, upitao je Tramp Manaforta. „To želiš da mi poručiš, da sam dete? Očajan si na TV-u. Uopšte nisi energičan. Ne predstavljaš kampanju na pravi način. Lepo sam ti rekao, nikada više nećeš ići na TV.“

„Donalde...“, pokušao je Manafort da odgovori.

Benon je pretpostavljao da ovo prisno oslovljavanje po imenu, kao sebi ravnom, nervira Trampa.

„Morate da razumete jednu stvar, gospodine Trampe“, rekao je Benon. „U članku se pozivaju na mnoge anonimne izvore, a ne znamo da li su verodostojni.“

„Ne, ja ću vam reći“, odgovorio je Tramp, ustremivši se svom žestinom prema Manafortu. „Oni su izvori.“ Znao je da su navodi u članku tačni.

„Mnogi navodi nemaju kome da se pripišu”, rekao je Benon. Nije bilo nijednog imena, svi su se prikriili. „*Njujork tajms* je, ma sve su to jebene laži. Dajte više, to je sranje”, nastavio je Benon žustro zaigraivši na kartu protivljenja, iako je znao da je istina sve što piše u članku.

Tramp nije nasedao. Članak je bio čist kao suza, a iz redova njegove kampanje su curile informacije. Likvidacija Manaforta se nastavila neko vreme. Tramp je oko pola sata pričao lovačke priče. Manafort je potom otišao.

„Ostani još malo”, rekao je Tramp Benonu. „Ovo je prava katastrofa. Potpuno van kontrole. Tip je obični gubitnik. On zapravo i ne vodi kampanju. Postavio sam ga samo da me dovede do unutarstranačkih izbora.”

„Ne brini zbog ovih brojki”, rekao je Benon. „Neka te ne brinu 12% ili 16%, šta god da kažu istraživanja. Ne brini ni zbog ključnih država. Stvari su jednostavne. Dve trećine stanovništva smatra da su SAD na pogrešnom putu, 75% nacije veruje da su u krizi”, objašnjavao je on. „To nam ostavlja prostor za promene. Hilari je završila svoje. To je sasvim jasno.”

Na neki način, Benon je celog života priželjkivao ovaj trenutak. „U ovome leži razlika”, nastavio je. „Samo ćemo se porediti i kontrirati Klintonovoj. Potrudi se da ovo zapamtiš”, rekao je on, deklamujući jednu od svojih mantri: „Elite u zemlji vrlo dobro znaju kako da se okoriste krizom. Zar nije tako?”

Tramp je klimnuo u znak odobravanja.

„Dok obični radnici ne znaju. Oni stvarno žele da učine Ameriku ponovo velikom. Pojednostavićemo ovu kampanju. Ona zagovara *status quo* u kojem korumpirane i nesposobne elite dobro znaju kako da se okoriste krizom. Ti se zalažeš za prava zanemarenog čoveka koji želi da Ameriku ponovo učini velikom. To ćemo postići insistiranjem na nekoliko tema.”

„Pod jedan”, Benon je nastavio, „ima da zaustavimo masovnu nelegalnu imigraciju i da počnemo legalno da ograničavamo imigracije kako bismo povratili svoj suverenitet. Pod dva, vratićeš u zemlju

proizvodna zanimanja. I pod tri, ima da se povučemo iz ovih besmislenih ratova po inostranstvu.”

Za Trampa ove ideje nisu bile nove. U svom izlaganju 8. avgusta pred Ekonomskim klubom u Detroitu, nedelju dana ranije, već je ukazao na sve ovo i usput raspalio po Klintonovoj. „Ona je kandidat prošlosti. Naša je kampanja budućnosti.”

„To su tri velike teme od kojih ona ne može da se odbrani”, rekao je Benon. „Ona je deo sistema koji je otvorio granice, sistema koji je sklapao loše trgovinske sporazume i dozvolio da poslovi odu za Kinu, a još je i neokonzervativka. Nije li tako?”

Delovalo je da se Tramp slaže da je Hilari neokonzervativka.

„Podržala je svaki rat tamo negde”, rekao je Benon. „Tu ima da udarimo. To je to. Toga se drži.”

Benon je naveo da je Tramp imao još jednu prednost. Govorio je tako da to nije izgledalo kao političko obraćanje. To je posedovao i Barak Obama 2008. godine u preliminarnim izborima protiv Klintonove, koja je govorila kao utrenirani političar, što je uistinu i bila. Kada bi se javno obraćala, zvučala je preterano uvežbano. Čak i kada je govorila istinu, delovalo je kao da vas laže.

„Političari kao što je Klintonova ne mogu da zvuče prirodno”, rekao je Benon. Govorila je mehanički, upravo kao na istraživanjima javnog mnjenja i fokus grupa, odgovarajući na pitanja politički intoniranim rečenicama. Uvek umirujućim tonom, nikada prenatlaženim, nikada iz srca ili istinskih ubeđenja, već iz smernica za govore koje su unapred pripremili dobro plaćeni konsultanti – *nikada bes*.

Tramp je rekao: „U redu, bićeš izvršni direktor (CEO) kampanje.”

„Ne želim sada neke priče o potresima na dvoru”, rekao je Benon. „Neka Manafort ostane na čelu. Neće imati ovlašćenja. Ja ću to obaviti.”

Saglasili su se da Kelijen Konvej (Kellyanne Conway) – žustra i osvedočena republikanka, istraživač javnog mnjenja, koja je već pomagala štabu – bude postavljena za menadžera kampanje.

„Kao prijateljski nastrojeno žensko lice, pojavljivaće se svaki dan na televiziji”, predložio je Benon. „Jer Kelijen je ratnica. Ona prihvata

šta joj se ponudi. Dopada se ljudima. To je upravo ono što nam je sada potrebno – dopadljivost.”

Zatim se u trenutku setio i sebe i dodao: „Nikada nisam bio na televiziji.”

Ni Konvejeva nikada nije vodila kampanju. I tako ih je bilo troje – pravi novajlija predsednički kandidat, direktor kampanje i menadžer kampanje.

Kelijen Konvej je tog meseca bila zadužena za snimanje nekih reklamnih spotova za kampanju.

„Plaćam li ja ove ljude?”, upitao ju je Tramp.

Imao je primedbe na opremu za snimanje. Oprema je izgledala zastarelo i nije mu se dopadalo osvetljenje. Snimak nije bio u visokoj rezoluciji. Gundao je zbog ekipe koja je snimala. „Reci im da im neću platiti.” Tako je glasila njegova uobičajena rečenica.

Rekao je kasnije: „Želim da sada svi izađu, osim Kelijen.”

„Svi mi kažu da sam mnogo bolji kandidat od Hilari Klinton”, rekao je, očekujući u neku ruku i njenu ocenu.

„Tako je, gospodine. Istraživanje nije ni potrebno.” Međutim, pojedine stvari su mogli da rade drugačije. „Nadmećete se protiv naj-neveselijeg kandidata u istoriji predsedničkih izbora. Počinje da deluje da smo i mi takvi.”

„Ali nismo.”

„Samo izgleda da jesmo. Posmatrala sam vas tokom unutarstranačkih izbora, delovali ste mnogo veselije.”

„Nedostaju mi ti dani kada je nas nekoliko letelo unaokolo i držalo skupove, susreti sa biračima”, rekao je Tramp.

„Ti dani su prošli”, priznala je ona. „Da kažem pošteno, treba to da preslikamo na strategiju za predsedničke izbore i na proces koji će omogućiti da upotpunite svoje veštine i da istinski uživete.”

Dobila je napad iskrenosti. „Svesni ste da gubite izbore? Ali to ne mora da bude tako. Pogledala sam prognoze.” CNN mu je tog dana davao 5–10% manje. „Možemo da se vratimo.”

„O čemu se radi?”

Smatrala je da je sve to posledica nekog njegovog postupka kojeg nije ni bio svestan. „Postoji ta izmišljena dilema oko mogućnosti da budete izabrani, koja isisava snagu iz Republikanske stranke”, da neka-ko nije u stanju da pobedi i da nije podoban da bude izabran.

Glasači su bili zbunjeni nominacijama republikanaca za predsedničke izbore. Slušali su različite argumente: „Treba da stanete iza Mita Romnija (Mitt Romney). On je jedini koji može da pobedi. Treba da podržite Džona Mekejna. On može da pobedi. Džeb³ može da pobedi. Marko (Marco) može da pobedi. Onaj tamo može, Trampe, ti ne možeš da pobediš. Ljudi su odlučili. Neću ponovo dozvoliti da me nasamare”, i tako je osvojio republikansku nominaciju.

„Pogledajte ta masovna okupljanja tamo gde nije pokrenuta tradicionalna politička kampanja. Vi ste izgradili pokret. Ljudi osećaju da su deo toga. Ne plaćaju da bi bili tu. Mogu da vam kažem šta vidim na istraživanjima. Isprečile su se dve krupne prepreke.” Rekla je da ne treba više da rade nacionalna istraživanja, nikada više. „To je budalaština medija, koji rade nacionalna istraživanja. Pobeda je očigledno zavisila od Elektorskog kolegijuma – da se dobije 270 glasova elektora. Morali su da se usmere na ključne države, na oko osam država koje odlučuju ishod.

„Ljudi žele da čuju konkretne stvari”, rekla je Konvejeva. Odličan primer za to je kada je Tramp u julu objavio svoj plan reforme programa veterana u 10 tačaka, ili plan reforme poreskog sistema u pet tačaka. „Ljudi vole tu vrstu konkretnih stvari, ali treba da im se ponavljaju iznova i iznova.

„Drugo ranjivo mesto koje ja vidim jeste to što ljudi žele da budu sigurni da zaista možete da ispunite svoja obećanja. Ako ne možete da ih ostvarite, ako kao *biznismen* ne možete nešto da postignete i ostvarite, postajete samo još jedan političar. A vi to niste.”

To je bila prodajna prezentacija, trasiranje pravca koji je Trampu izgledao prihvatljivo.

³ *Jeb Bush* – bivši guverner države Florida u vreme kada je njegov brat Džordž Buš Mlađi postao predsednik SAD nakon neizvesnih izbora 2000. godine, koji su izazvali i kontroverze jer je presudilo upravo prebrojavanje glasova na Floridi.

„Misliš li da možeš da vodiš ovu stvar?“, upitao je.

„Koju stvar?“, pitala je ona. „Radim ovo snimanje.“

„Kampanju“, rekao je Tramp. „Celu ovu priču. Da li si voljna da pristaneš da ne vidiš decu nekoliko meseci?“

Pristala je istog trenutka. „Gospodine, radiću za vas. Možete pobediti u ovoj trci. Ne mislim da sam vam ravna. Nikada vas neću osloviti imenom.“

Autori fotografija

AFP foto / KCNA VIA KNS: 27

Džej Ti (J.T. Armstrong) / (Vojno vazduhoplovstvo SAD): 5

Džojz Bogosijan (Joyce Boghosian) / (Bela kuća): 1

Majls Kalen (D. Myles Cullen) / (Bela kuća): 26

Šela Krejghed (Shealah Craighead) / (Zvanični fotograf Bele kuće): 8

Glen Foset (Glenn Fawcett) / (Carina i granična patrola SAD): 7

Federalni istražni biro (FBI): 22

Džejms Fel (James E. Foehl) / (Ratna mornarica SAD): 11

Piter Foli (Peter Foley) / (*Blumberg* preko „Geti imidžis”): 20

Majkl Gonzales (Michelle Gonzalez) / (Nacionalna garda SAD): 21

Endru Harer (Andrew Harrer) / (*Blumberg* preko „Geti imidžis”): 20

Saul Loub (Loeb) / (AFP / „Geti imidžis”): 19

Kancelarija izabranog predsednika: 9

Dominik Pineiro (Dominique A. Pineiro) / (Ratna mornarica SAD): 4, 14

Gejdz Skidmor (Gage Skidmore): 2, 6, 10, 15, 17, 25

Čip Somodevila (Chip Somodevilla) / („Geti imidžis”): 12, 18

Pit Suza (Pete Souza) / (Zvanični fotograf Bele kuće): 23

Stejt department: 3

Evan Voker (Evan Walker) / (Bela kuća): 13

Bela kuća: 16

Sadržaj

Autorova lična beleška	7
Beleška za čitaoce	11
Uvod	13
Poglavlja 1–42	23
Izrazi zahvalnosti	395
Beleške o izvorima	399
Autori fotografija	439

Bob Vudvard
STRAH: TRAMP U BELOJ KUĆI

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura
Aleksandra Šašović

Korektura
Blum

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-247-7

Tiraž 1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

321.7:929 Трамп Д.
323(73)“20”

ВУДВОРД, Боб, 1943–

Strah: Tramp u Beloj kući / Bob Vudvord ; prevod sa engleskog Viktor Štrbac. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2019 (Beograd : Dereta). – 439 str., [16] str. s tablama ; 24 cm. – (Biblioteka Biografije / [Dereta])

Prevod dela: Fear: Trump in the White House / Bob Woodward.
– Tiraž 1.000. – Beleške o izvorima: str. 399–437.

ISBN 978-86-6457-247-7

a) Трамп, Доналд Џ. – 1946– b) САД – Политичке прилике – 21в
COBISS.SR-ID 277183244